

## A Survey of the way high school students look at drugs and addiction.

Rahmatollah AmirAhmadi<sup>۱</sup> Seyyed Hadi Motamedi<sup>۲</sup> Hossein fekrazad<sup>۳</sup>

### Abstract

**Aim:** The aim of this research is to determine the way high school students look at drugs and addiction based on some individual, social, economical and cultural features and also the effective factors that can change their opinions.

**Method:** This is a descriptive and periodical study that has been done with a documentary and measurable method. The sample of this research is a group of ۳۹۳ high school students (۱۹۶ boys and ۱۹۷ girls). They have been taken from ۲۰ high schools and pre-university centers in Azad shahr in Golestan province. The students are sampled in clusters randomly a researcher – made questionnaire was used.

**Results:** The information taken from the analysis of one way variance and the table LSD shows that some students have a positive reaction against drugs and addiction. These students are mostly those who study literature, those who live in big families with emotional problems, those who are not interested in sports, and those who spend their free time boys have a more positive reaction in comparison with girls.

**Key words:** Student, reaction, drugs, addiction

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

<sup>۱</sup>- Sociologist: Rahmatollah Amir Ahmadi, the faculty member of Islamic Azad University. ( Authored)

<sup>۲</sup>- Psychiatrist: Seyyed Hadi Motamedi , the faculty member of Welfare and Rehabilitation University ,

" Motamedihadi @ yahoo. Com

<sup>۳</sup>- faculty member of Islamic Azad University

## نگرش دانش آموزان مقطع دبیرستان

### نسبت به مواد مخدر و اعتیاد

رحمت اله امیر احمدی<sup>۱</sup> هادی معتمدی<sup>۲</sup> حسین فکر آزاد<sup>۳</sup>

#### چکیده

هدف: هدف از این پژوهش بررسی و تعیین نگرش دانش آموزان مقطع دبیرستان نسبت به مواد مخدر و اعتیاد بر حسب برخی ویژگیهای فردی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و یز عوامل تأثیر گذار بر نوع نگرش آنها بوده است.

روش: این مطالعه یک مطالعه توصیفی و مقطعی است که با روش اسنادی و پیمایشی انجام گرفته است. نمونه مورد بررسی آن شامل ۳۹۳ نفر از دانش آموزان (۱۹۶ پسر و ۱۹۷ دختر) دوره دبیرستان بوده که به صورت نمونه گیری خوشه ای به طور تصادفی سیستماتیک از بین ۳۰ واحد دبیرستانی و مرکز پیش دانشگاهی شهرستان آزاد شهر استان گلستان انتخاب گردیدند. به منظور جمع آوری داده ها از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد.

نتایج: داده های حاصل از تحلیل واریانس یک طرفه و جدول LSD نشان می دهد دانش آموزان مشغول به تحصیل در رشته ادبیات، دانش آموزان دارای خانوارهای پرجمعیت و فاقد روابط گرم و صمیمی، دانش آموزانی که کمتر ورزش می کردند یا اصلاً ورزش نمی کردند و همچنین دانش آموزانی که بیشتر اوقات فراغت خود را با دوستان سپری می کردند نگرش مثبت تری نسبت به مواد مخدر و اعتیاد داشتند. همچنین نتایج حاصل از آزمون T-Test نشان می دهد پسران نسبت به دختران نگرش مثبت تری نسبت به مواد مخدر و اعتیاد داشتند.

بحث و نتیجه گیری: یافته های تحقیق به اهمیت نقش خانواده تأکید بسزایی داشته بطوریکه دانش آموزانی که ارتباط آنها با خانواده هایشان مثبت بوده است نسبت به اعتیاد گرایش منفی تری داشته اند. اشاعه فرهنگ مشاوره بین خانواده ها و برگزاری دوره های آموزش خانواده برای والدین به ویژه مادران بسیار ضروری است.

واژگان کلیدی: اعتیاد - دانش آموز - مواد مخدر - نگرش

۱- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی (نویسنده اصلی)

"Amirahmadi 569 @ yahoo. Com"

۲- عضو هیات علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

"Motamedihadi @ yahoo. Com"

۳- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی

## مقدمه

با توجه به جوانی جمعیت کشور یکی از مهم ترین خطراتی که امروزه نسل جوان کشور به ویژه دانش آموزان را تهدید می کند اعتیاد به مواد مخدر است. مصرف روز افزون این مواد بگونه ای است که (unodc) تعداد مصرف کنندگان مواد مخدر را در جهان حدود ۱۸۵ میلیون نفر تخمین میزند که بسیار نگران کننده است (ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۲ و ۱۱۴). واضح است که این بالای سیاه بیشتر کسانی را تهدید می کند که نگرشهای نادرست تری نسبت به پیامدهای سوء مصرف مواد مخدر دارند چرا که در بسیاری از مواقع نگرشها تعیین کننده رفتارهای انسانی هستند. صرف نظر از مشکلات جسمی و روانی متعدد مواد مخدر مانند ایجاد توهم، افزایش اعتماد به نفس کاذب و مهمتر از همه تاثیر مستقیم آن بر روی زندگی جمعی و فردی افراد جامعه است (اشنابدر، ۱۳۷۷ و ۳۷) و (کاپلان سادوک، ۲۰۰۲ و ۱۷). بدیهی است وجود نگرش های غلط در خصوص مواد مخدر به انجام رفتارهای غلط منجر می شود که یکی از مهم ترین نمودهای آن مصرف مواد مخدر می باشد به ویژه اینکه رواج دهندگان اعتیاد به خوبی به این نکته پی برده اند که با ایجاد نگرش مثبت نسبت به مواد مخدر و شیوع باورهای غلط در میان افراد جامعه می توانند بازار پرسودی را به دست آورند. امروزه از نظر کارشناسان اجتماعی، مددکاران، روانشناسان و اکثر افرادی که با نوجوانان کار می کنند مهمترین خطری که این گروه را تهدید می کند این است که آنها به عنوان واکنشی در قبال قرار گرفتن مکرر در موقعیتهای نامناسب از جمله احساس ناامنی، فشار، آشفتگی روانی، احساس حقارت، طردشدگی و بیگانگی و تعارض با والدین یا مشکلات زندگی روزمره به مواد

مخدر پناه می برند. (باسای، ۱۳۶۸ و ۳۲۶) و از طرفی برچسب خوردن می تواند در آینده جوان بسیار تاثیر گذار باشد و در واقع برچسب زنی شخص را منحرف کرده و به افزایش آسیب پذیری او منجر می گردد (آقابخشی، ۱۳۷۹ و ۲۵).

نظریه های متعددی در زمینه نقش باورها و عقاید نوجوانان در مورد عوارض مصرف آزمایشی (تفنی) مواد به منزله عاملی برای شروع مصرف مواد مطرح شده است. این نظریات بر این فرضیه ها استوارند که: الف) اساسی ترین دلیل نوجوانان در مصرف مواد، انتظارات و برداشتهای او درباره مواد مخدر است. ب) سایر عوامل نظیر، صفات شخصیتی نوجوانان یا ارتباط با همسالانی که ماده مخدر مصرف می کنند، اثر خود را بر شناختها، ارزیابی ها و تصمیمهای نوجوانان درباره مواد مخدر می گذارد. (طارمیان، ۱۳۷۸ و ۳۶).

جامعه شناسان نیز عوامل مختلفی را در بروز اعتیاد جوانان بر شمرده اند. منجمله این روزها صحبت راجع به افراد مختلف مانند افراد خواهان عصر جدید تازه به دوران رسیده های لذت طلب و نظائر آن رادگرایش به مواد مخدر موثر می دانند (فیص زاده، ۱۳۸۱ و ۱۳۷).

به اعتقاد فریمان و اسکات: برخلاف تصور عمومی افراد از طریق تماس و ارتباط با فروشندگان مواد مخدر معناد نمی شوند بلکه از طریق گروههای غیر رسمی نظیر میهمانی ها، پارتنرها و ... از طریق همسالان، با مواد مخدر آشنا می شوند.

دیدگاه فاین استون حاکی از آن است که اعتیاد جوانان و استفاده آنان از مواد مخدر نظیر هرویین و ماری جوانا، کاری مبارزه جویانه و وسوسه انگیز است. به خصوص برای جوانانی که نتوانسته اند جایگاه مناسبی برای خود در جامعه پیدا کنند.

براساس دیدگاه جیمز کلمن اعتیاد ممکن است به خاطر-  
ناهماهنگی شخص با محیط و هم به جهت مسایل فرهنگی و  
اجتماعی باشد. (گزارش ملی جوانان<sup>۴</sup>)

و تئوری فشار اجتماعی (اجبار محیط برای  
اعتیاد) (سخاوت<sup>۴</sup> ۱۳۸۳-۱۸-۱۹) و یا نظریه وفاق  
جمعی (پیران<sup>۴</sup> ۱۳۶۸-۱۱) نیز مطرح است.

به اعتقاد فریزر رئیس دانا گرایش جوانان به اعتیاد و تداوم  
تقاضای مواد مخدر توسط آنان ناشی از نابسامانی‌ها و  
ناهنجاریهای اجتماعی، فقدان وسایل و امکانات رفاهی برای  
جوانان، نبود انواع آزادی‌ها، مشکلات جنسی و وجود تبعیض و  
نابرابری در جامعه می‌باشد.

به طور کلی، با در نظر گرفتن این که نوجوانی دوره ای حساس  
و پر خطر در روی آوردن نوجوانان به مصرف مواد و اعتیاد می  
باشد و از سوی دیگر با پذیرفتن اصلاح نگرش افراد نسبت به  
مواد به عنوان یک روش مؤثر در پیشگیری از اعتیاد، می‌توان  
این فرضیه را مطرح کرد که اصلاح نگرش جوانان و نوجوانان به  
مواد مخدر می‌تواند در پیشگیری از اعتیاد در سطح جامعه  
کارآمد باشد. به ویژه اینکه براساس اطلاعات موجود در سال  
۱۳۸۱ بیش از ۳۰٪ معنادران کشور را جوانان ۱۵ - ۲۹ ساله  
تشکیل می‌داده‌اند. در پژوهش حاضر با این هدف، به بررسی و  
تعیین نگرش دانش آموزان مقطع دبیرستان ( دانش آموزان مقطع  
دبیرستان شهر آزاد شهر). نسبت به اعتیاد مواد مخدر بر حسب  
برخی ویژگی‌های فردی و اجتماعی از جمله ویژگی‌های  
فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی و ... نظایر آن پرداخته شده است  
. اهداف فرعی این پژوهش نیز تعیین نگرش دانش آموزان  
نسبت به اعتیاد به مواد مخدر بر حسب رشته تحصیلی، جنس  
آنها، میزان تحصیلات والدین، میزان تحصیلات خواهر و برادر

بزرگتر، بعد خانوار، شغل پدر، چگونگی گذران اوقات فراغت،  
تفریحات خانواده، درآمد خانواده و روابط خانوادگی می‌باشد.

### روش پژوهش

این تحقیق با روش پیمایشی (میدانی) و با هدف توصیف، وضع  
موجود نگرش‌های دانش آموزان نسبت به اعتیاد به مواد مخدر  
صورت گرفته است. ابزار مورد استفاده در این پژوهش  
پرسشنامه به صورت سئوالات بسته پاسخ بوده است که در سه  
مقیاس اسمی، ترتیبی و فاصله‌ای تنظیم گردیده بود.

اعتبار (validity) محتوای پرسشنامه توسط ۵ نفر از اساتید و  
صاحبان نظران مورد بررسی قرار گرفت که با اعمال نظرات آنها از  
فرم نهایی آن بهره گرفته شد. روایی (reliability) پرسشنامه  
نیز با روش آقای کرانباخ محاسبه شد که ضریب آلفا برابر با  
۰/۶۸ می‌باشد که ضریب قابل قبولی است.

جامعه آماری این پژوهش، کلیه دختران و پسران مشغول به  
تحصیل در دبیرستانها و مراکز پیش دانشگاهی در سال تحصیلی  
۸۵-۱۳۸۵ بودند که تعداد آنها ۵۴۵۷ نفر می‌باشند. محل انجام  
این تحقیق، دبیرستانها و مراکز پیش دانشگاهی دخترانه و پسرانه  
شهرستان آزاد شهر بوده که تعداد آنها ۳۰ واحد می‌باشد. با  
استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۹۳ نفر به عنوان  
جمعیت نمونه از ۸۰۰۰ واحد دبیرستانی و مرکز پیش دانشگاهی  
انتخاب شدند که ۱۹۶ نفر آن پسر و ۱۹۷ نفر دختر بودند. شیوه  
نمونه‌گیری در این تحقیق برای انتخاب دبیرستانهای مورد نظر  
روش خوشه‌ای و شیوه انتخاب دانش آموزان تصادفی  
سیستماتیک بود.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از دو شیوه‌آمار  
توصیفی و استنباطی و با بهره‌گیری از نرم افزار SPSS اطلاعات  
در قالب جداول یک بعدی و دو بعدی تنظیم و به تجزیه و  
تحلیل داده‌ها پرداخته شد تا ارتباط معناداری بین فاکتورهای

رحمت اله امیر احمدی

داشتند که دوستان ناباب مهمترین نقش را در گرایش جوانان و نوجوانان به اعتیاد دارند.

۶۴/۴ درصد پدر و مادر معتاد را مهمترین عامل در گرایش جوانان به اعتیاد می دانستند.

از مجموع نظرات دانش آموزان برحسب نگرش در خصوص عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد نتایج ذیل حاصل شده است: ۶۹/۷ درصد به بیکاری و ۴۰/۷ درصد زندگی دوزخ از خانه را از جمله عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد برشمرده‌اند.

نتایج حاصل از نظر کل دانش آموزان برحسب، عوارض اعتیاد در زندگی افراد معتاد نشان می‌دهد که: ۶۸/۲ درصد خودکشی در بین معتادین و ۷۲/۳ درصد شکست در تحصیل در بین معتادین را به عنوان مهمترین عارضه‌های اعتیاد دانسته‌اند.

۷۸/۹ درصد به از دست دادن شغل در بین معتادین و ۷۷/۱ درصد به بزهکاری و انحرافات اجتماعی معتادین اشاره داشته‌اند. نتایج حاصله برحسب اینکه فرزندان چه خانواده‌هایی در معرض اعتیاد هستند: به شرح ذیل بوده است:

۴۱ درصد با این موضوع که اعتیاد در بین فرزندان که یکی از والدین و یا هر دو آنها را از دست داده‌اند، رواج بیشتری دارد، موافق بودند. ۶۸/۹ درصد با این عبارت که فرزندان که والدینشان از آنها مراقبت به عمل نمی‌آورند و در مقابل آنها بی‌تفاوتند، به اعتیاد روی می‌آورند، موافق بوده‌اند. ۷۷/۸ درصد نیز معتقد بودند فرزندان خانواده‌هایی که تفریحات ناسالم دارند، بیشتر به اعتیاد روی می‌آورند.

نظر دانش آموزان در مورد اینکه چه عواملی در پیشگیری از اعتیاد مؤثرند به شرح ذیل می‌باشد:

۵۸/۳ پاسخگویان معتقد بوده‌اند افرادی که ورزش می‌کنند کمتر معتاد می‌شوند. ۸۰/۱ درصد با این موضوع که افرادی که دوستان خوبی دارند و ۷۸/۳ درصد نیز با این موضوع که افرادی

مطرح شده در اهداف با نگرش دانش آموزان نسبت به اعتیاد معین گردد. ضمناً برای تبیین بهتر داده‌های بدست آمده به منظور تعیین تفاوت میانگین نگرش نسبت به اعتیاد در سطوح مختلف آموزش متوسطه (بین دبیرستانهای دختران و پسران با پیش دانشگاهی دختران و پسران) از آزمون t-test استفاده گردید. همچنین از جداول تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد و در مواردی که بین متغیرهای مورد نظر رابطه معناداری وجود داشت از جدول LSD استفاده شد.

### نتایج

به نظر می‌رسد برای درک بهتر راجع به نگرش دانش آموزان نسبت به اعتیاد، معتاد و مواد مخدر مناسب است اشاره‌ای به برخی پاسخهای آزمودنی‌ها داشته باشیم:

براساس نتایج بدست آمده از کل دانش آموزان مورد مطالعه برحسب نگرش در خصوص ویژگی‌های فردی در گرایش به اعتیاد: ۶۹/۵ درصد نسبت به اینکه مصرف مواد مخدر موجب اعتماد به نفس می‌شود مخالف بودند. همچنین ۶۰/۵ درصد افراد با این نظر که مصرف مواد مخدر از فشارهای اجتماعی و خانوادگی می‌کاهد. و ۷۳/۸ درصد با این نظر که هم‌رنگ شدن با دوستان برای مصرف مواد مخدر حداقل در بعضی مواقع لازم مخالف بودند. و ۵۰/۶ درصد نسبت به اینکه، تقلید والدین معتاد موجب مصرف مواد مخدر توسط فرزندان می‌شود، موافق بوده‌اند.

از طرف دیگر ۶۷/۵ درصد با این نظر که شرایط خانوادگی مهمترین عامل گرایش به اعتیاد است، موافق بوده‌اند. ۶۲/۶ درصد نیز شرایط اجتماعی را از مهمترین عوامل گرایش به اعتیاد می‌دانستند.

نتایج داده‌ها برحسب عقیده و در خصوص افراد تاثیر گذار در گرایش به اعتیاد به شرح ذیل می‌باشد: ۸۶ درصد افراد اعتقاد

## نشریه مددکاری اجتماعی

ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد با بعد خانوار: تفاوت میانگین معناداری بین نگرش نسبت به اعتیاد با تعداد افراد خانواده وجود داشته است. بدین گونه که بر مبنای نتایج جدول LSD تعداد خانواده های آنهایی که ۴ نفر و کمتر بوده گرایش مثبت تری نسبت به اعتیاد داشته اند.

جدول ۲- نگرش نسبت به اعتیاد برحسب بعد خانوار

جمع	منفی	نظری ندارم	موافقم	بعد خانوار تعداد افراد خانوار
۱	-	۱	-	یک نفر
۲	-	-	۳	دو نفر
۹	۶	۱	۲	سه نفر
۳۹	۲۰	۶	۱۳	چهار نفر
۸۳	۵۹	۱۹	۵	پنج نفر
۱۰۰	۷۲	۲۰	۸	شش نفر
۵۹	۴۹	۷	۳	هفت نفر
۴۰	۳۱	۸	۱	هشت نفر
۱۴	۹	۴	۱	نُه نفر
۱۲	۹	۳	-	ده نفر
۵	۵	-	-	یازده نفر
۵	۳	۲	-	دوازده نفر
۳۶۹	۲۶۳	۷۱	۳۵	جمع

$$X^2 = ۸۳/۷۴۳ \quad df=۴۴ \quad Sig=۰/۰۰۷ \quad Kendall's=۰/۱۶۱$$

با توجه به جدول، مقدار  $X^2$  بدست آمده برابر (۸۳/۷۴۳) با  $df=۴۴$  می باشد. نظر به اینکه این مقدار با خطای کمتر از ۰/۰۵ تعداد افراد خانواده وجود دارد. همچنین با توجه به اینکه کندال تا به برابر ۰/۱۶۱ می باشد، رابطه معنادار و مستقیمی بین این دو متغیر وجود دارد.

ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد با میزان تحصیلات مادر: براساس نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک طرفه و جدول LSD این دو متغیر وجود داشته و با افزایش سطح تحصیلات مادران نگرش فرزندان آنها نسبت به اعتیاد منفی تر شده است.

که به معنویات می پردازند کمتر معتاد می شوند موافق بوده اند ۶۷/۵ درصد نیز اعتقاد داشتند که جوانانی که ازدواج می کنند، کمتر معتاد می شوند.

مجموع نظرات دانش آموزان مورد مطالعه، در مورد منابعی که نوجوانان اطلاعات خود را در مورد اعتیاد از آنها بدست می آورند به شرح ذیل می باشد: ۵۶ درصد از نوجوانان بیشترین اطلاعات را در مورد اعتیاد از بستگان و خانواده و ۶۱/۲ درصد بیشترین اطلاعات را از روزنامه، مجلات، کتاب و ۴۷/۶ درصد از ماهواره و فیلم های ویدئویی و ۶۴/۴ درصد از دوستان خود و ۶۷/۶ درصد از نوجوانان از صدا و سیما اطلاعات کسب کرده اند.

ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد با رشته تحصیلی: نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک طرفه نشان می دهد بین نگرش نسبت به اعتیاد با رشته تحصیلی رابطه وجود دارد، به گونه ای که براساس نتایج جدول LSD دانش آموزان رشته ریاضی فیزیک، تجربی و فنی و حرفه ای نسبت به رشته ادبیات نگرش منفی تری نسبت به اعتیاد داشته اند.

جدول ۱- نگرش نسبت به اعتیاد برحسب رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	نگرش مثبت	نظری ندارم	منفی	جمع
ریاضی فیزیک	۲	۷	۱۴۷	۱۵۶
تجربی	۵	۳۵	۱۰۷	۱۴۷
ادبیات	۲۳	۲۱	۷۹	۱۲۳
فنی و حرفه ای	۵	۸	۳۷	۵۰
جمع	۳۵	۷۱	۲۳۸	۳۴۴

$$X^2 = ۶۰/۵۹۰ \quad df=۱۲ \quad Sig=۰/۰۰۰$$

با توجه به جدول، مقدار  $X^2$  بدست آمده برابر (۶۰/۵۹۰)، با  $df=۱۲$  می باشد، نظر به اینکه این مقدار با خطای کمتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین رابطه معناداری بین نگرش به اعتیاد با رشته تحصیلی وجود دارد.

## نگرش دانش آموزان مقطع دبیرستان نسبت به مواد مخدر و اعتیاد

رحمت اله امیر احمدی

می باشد، بنابراین رابطه معناداری بین نگرش به اعتیاد با تفریحات خانواده وجود دارد.

ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد با روابط خانوادگی: جدول تحلیل واریانس یک طرفه حاکی از آن است که تفاوت میانگین معناداری بین این دو متغیر وجود داشت بدین معنی که افرادی که خانواده گرم و صمیمی تری داشتند نسبت به اعتیاد دارای نگرش منفی تری بودند.

جدول ۵- نگرش نسبت به اعتیاد برحسب روابط خانواده

روابط خانواده	موافقم	نظری ندارم	مخالقم	جمع
گرم و صمیمی	۲۴	۵۷	۲۳۷	۳۱۸
سرد و غیر دوستانه	۶	۹	۸	۲۳
نه خیلی مناسب نه	۶	۸	۲۷	۴۱
جمع	۳۶	۷۴	۲۷۲	۳۸۲

$$X^2 = 31/362 \quad df=12 \quad Sig=0/002$$

با توجه به جدول، مقدار  $X^2$  بدست آمده برابر (۳۱/۳۶۲)، با  $df=12$  می باشد، نظر به اینکه این مقدار با خطایی کمتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین رابطه معناداری بین نگرش نسبت به اعتیاد با روابط خانواده وجود دارد.

ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد با گذراندن اوقات فراغت: نتایج جداول تحلیل واریانس یک طرفه و LSD نشان می دهد تفاوت میانگین معنایابی بین دو متغیر وجود داشته به طوری که افرادی که فراغت خود را در سینما یا دوستان سپری می کردند نگرش مثبت تری به اعتیاد داشته و افرادی که فراغت خود را به ورزش می گذراندند، نگرش منفی تری نسبت به اعتیاد داشتند.

جدول ۳- نگرش به اعتیاد برحسب میزان تحصیلات مادر

تحصیلات	۲	۶	۳۷	۴۵
خواندن و نوشتن	۱۲	۲۱	۹۶	۱۳۲
پنجم ابتدایی	۸	۱۹	۳۹	۶۳
سوم راهنمایی	۶	۱۱	۲۳	۴۰
دیپلم	۵	۴	۱۰	۱۹
دانشگاهی	۳	۱۲	۵۵	۷۰
بیسواد	۳۶	۷۳	۲۷۰	۳۷۹

$$X^2 = 19/031 \quad df= \quad Sig=0/052 \quad Kendall's tau-b = -0/166$$

با توجه به جدول، مقدار  $X^2$  بدست آمده برابر (۲۵/۵۳۷) با  $df=20$  می باشد. و نظر به اینکه این مقدار با خطایی کمتر از ۰/۰۵ می باشد، لذا بین این دو متغیر رابطه معناداری وجود دارد. ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد با تفریحات خانواده: براساس نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک طرفه تفاوت میانگین معناداری بین این دو متغیر وجود داشته است به گونه ای که مطابق داده های جدول LSD افرادی که به سینما و مسافرت می رفتند نسبت به بقیه نگرش مثبت تری به اعتیاد داشتند و افرادی که به مکانهای زیارتی می رفتند نگرش منفی تری نسبت به اعتیاد داشتند.

جدول ۴- نگرش نسبت به اعتیاد برحسب تفریحات خانواده

نوع تفریح	موافقم	نظری ندارم	مخالقم	جمع
سینما	۱	۱	۶	۱۱
مکانهای زیارتی	۱۰	۱۳	۴۱	۶۴
منزل اقوام	۴	۲۴	۱۹	۴۷
ماهواره و فیلم دیدن	۲	۱۰	۲۶	۳۸
جنگل و طبیعت	۵	۱۴	۶۰	۷۹
مسافرت	۹	۶	۸	۲۳
سایر	۲	۲	۹	۱۳
جمع	۳۶	۷۰	۲۶۹	۳۷۵

$$X^2 = 71/978 \quad df=24 \quad Sig=0/000$$

با توجه به جدول، مقدار  $X^2$  بدست آمده برابر (۷۱/۹۷۸) با  $df=24$  می باشد، نظر به اینکه این مقدار با خطایی کمتر از ۰/۰۵

جدول ۶- توزیع فراوانی نگرش کلی نسبت به اعتیاد بر حسب

گذراندن اوقات فراغت

نوع گذران اوقات فراغت	موافقم	نظری ندارم	مخالقم	جمع
مستیما با دوستان	۴	۵	۳	۱۲
با دوستان در خیابان و ورزش	۱۱	۱۵	۱۳	۳۹
ورزش	۱	۱۱	۴۶	۵۸
ماهواره و فیلم دیدن	۴	۷	۱۰	۲۱
روزنامه و کتاب	۲	۱۰	۱۴	۲۶
تماشای تلویزیون	۱۰	۱۳	۷۲	۹۵
با دوستان در مسجد	۲	-	۱۲	۱۴
با دوستان در جنگل و فقط درس می خوانم	۲	۷	۴	۹
سایر	-	۲	۱۷	۱۹
جمع	۳۶	۷۳	۲۷۳	۳۸۲

$\chi^2 = 95/917 \quad df=36 \quad Sig=.000$

با توجه به جدول، مقدار  $\chi^2$  بدست آمده برابر (۹۵/۹۱۷) بنا می باشد، نظر به اینکه این مقدار با خطای کمتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین رابطه معناداری بین نگرش نسبت به اعتیاد با اوقات فراغت وجود دارد.

ارتباط بین نگرش نسبت به اعتیاد و جنسیت: با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون *t.test*، میانگین نگرش نسبت به اعتیاد در دختران از پسران بیشتر بود، یعنی دختران گرایش منفی تری نسبت به اعتیاد داشتند (تفاوت میانگین معناداری در نگرش نسبت به اعتیاد در دو جنس وجود داشت)

جدول ۷- آزمون تفاوت میانگین نگرش به اعتیاد بر حسب جنس

سطح معنادار	F	تفاوت میانگین	میانگین نگرش	تحرک و استناد رد	میانگین نگرش	تعداد	جنس
.۰۰۰	۲۶/۵	۰/۷۲	۷/۸	۱/۰۷	۳/۶۵	۱۹۱	پسر
			۵/۷	۰/۷۹	۱/۳۸	۱۹۲	دختر

با توجه به جدول فوق، آزمون *t.test* نشان می دهد که میانگین نگرش، نسبت اعتیاد در دختران از پسران بیشتر است، یعنی دختران گرایش منفی تری نسبت به اعتیاد دارند، با توجه به اینکه تفاوت میانگین بین دو جنس در فاصله اطمینان مورد قبول با خطایی کمتر از ۰/۰۱ قرار دارد. بنابراین می توان بیان نمود که تفاوت میانگین معناداری در نگرش نسبت به اعتیاد در دو جنس وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج بررسی ها، نشان دهنده این موضوع مهم می باشد که خانواده اساسی ترین نهاد «جامعه پذیر کردن» کودکان، بویژه در سالهای حساس اولیه زندگی است. در واقع نوجوانان در فرآیند جامعه پذیری در خانواده امر و نهی والدین، تولید و همانندسازی را که از مهمترین شیوه های انتقال ارزشها، هنجارها و مستهای اجتماعی است، یاد می گیرند. نتایج بدست آمده در این تحقیق نشان داده است که رابطه بین متغیرهایی نظیر شغل پدر، میزان تحصیلات مادر، میزان تفریحات خانواده، روابط خانوادگی و نسبت به اعتیاد معنادار می باشد.

در واقع یافته های تحقیق به اهمیت نقش خانواده تاکید بسزایی داشته بطوریکه دانش آموزانی که ارتباط آنها با خانواده هایشان مثبت بوده است نسبت به اعتیاد گرایش منفی تری داشته اند.

پیشنهاداتی که می توان در راستای پیشگیری، کنترل و کاهش اعتیاد در جامعه به آن اشاره کرده کرد عبارتند از:

- اتخاذ یک رویکرد اجتماعی و فرهنگی مناسب در مقابل پدیده اجتماعی اعتیاد و ایجاد تغییرات و اصلاحات ساختاری به موقع در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی برای کنترل عوامل کلان اعتیاد در جامعه
- اشاعه فرهنگ مشاوره بین خانواده ها و برگزاری دوره های آموزش خانواده برای والدین به ویژه مادران.



رحمت اله امیر احمدی

- حذف مصرف سیگار در رسانه‌های تصویری  
- کارکنان آموزش و پرورش در تمام سطوح و مقاطع تحصیلی طی یک دوره آموزشی با عوامل مؤثر در گرایش به اعتیاد، انواع مواد مخدر، مضرات مواد مخدر، راههای پیشگیری و درمان و ... آشنایی کامل بدست آورند. کارکنان سازمانهای مختلف مانند ستاد مبارزه با مواد مخدر، نیروی انتظامی و به ویژه مددکاران اجتماعی بصورت دوره‌ای در مناطق مختلف آموزش و پرورش در مدارس به ایراد سخنرانی و بیان مضرات و مواد مخدر و عوامل وابسته به آن اقدام نمایند.  
- ضمناً باید با اجرای پژوهشهای مستمر و کاربردی، علل و ریشه‌های تخلفات و ناهنجاریها شناسایی و با برنامه ریزیهای متناسب و با استفاده از نیروی خلاق جوانان نسبت به پیشگیری کنترل و درمان ناهنجاریها اقدام گردد.

- ایجاد خطوط اضطراری تلفن برای مشاوره افراد به طور شبانه روزی.  
- فعال کردن سازمانهای غیر دولتی، NGO و بسیج عمومی برای مبارزه با پدیده اعتیاد به عنوان دشمن داخلی.  
- از بین بردن تبعیض و ایجاد احساس عدالت در جوانان.  
- افزایش ضریب امید به آینده روشن در جوانان به ویژه از طریق فراهم آوری امکان اشتغال و ازدواج آسان.  
- جلب اعتماد جوانان به نظام سیاسی.  
- ایجاد وسایل و امکانات رفاهی، آموزشی، تفریحی برای جوانان و کمک به غنی سازی اوقات فراغت آنان.  
- کمک به افزایش مشارکت جوانان در فعالیتهای اجتماعی و در سطح مدیریتی.  
- تقویت و آموزش اعتقادات مذهبی از طریق شیوه‌های نوین.  
- قهرمان پروری و الگوسازی در عرصه های ورزشی، علمی، نمایشی و ...  
- سرمایه گذاری در گسترش مجتمع‌ها و باشگاههای ورزشی و تفریحی نوجوانان و جوانان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- ۱- سازمان ملی جوانان ، گزارش ملی جوانان ، جلد ۱۵ ، ۱۳۸۳.
- ۲- طارمیان، فرهاد ، سوء مصرف مواد مخدر در نوجوانان، تهران ، انتشارات تربیت ، ۱۳۷۸.
- ۳- ماسن پاول و همکاران، رشد و شخصیت کودک ترجمه مهشید یاسایی، تهران انتشارات مرکز ۱۳۶۸ ، ۱۳۵۷.
- ۴- دفتر امور هماهنگی و نظارت بر امور درمانی و باز توانی ستاد مبارزه با مواد مخدر جمهوری اسلامی ایران ۱۳۸۲.
- ۵- اشتایدر، سولدن، ۱۳۷۷، ماری جوانای خانمان سوز مترجمان، اماناله، انتشارات پژوهشکده تهران.
- ۶- KAPLAN and (۲۰۰۳) Sadock, B, SADPCK, V.
- ۷- آقابخشی، حبیب اله، (۱۳۷۹) اعتیاد و آسیب شناسی خانواده‌هدانش آفرین.
- ۸- فغیص زاده، علی (۱۳۸۲) بررسی پیش آگهی مصرف اکستازی در گروه همسالان پایان نامه دویافت دانشنامه عالی بهداشت عمومی.
- ۹- سخاوت ، جعفر، (۱۳۸۳)، اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، اولین همایش ملی آسیبهای اجتماعی در ایران، تهران، آگاه.
- ۱۰- پیران، پرویز، (۱۳۶۸)، بررسی اعتیاد و باز پروری معتادان، تهران، سازمان بهزیستی کشور.
- ۱۱- ممتازی، سعید ، (۱۳۸۲)، خانواده و اعتیاد ، زنجان و نشر مهلبیس.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی